

Prof. dr hab. Andrzej Miszczuk
Katedra Polityki Gospodarczej, Społecznej i Regionalnej
Wydział Ekonomiczny UMCS w Lublinie

Sekretariat WNEiZ
wydano dnia 30.05.2018

Ocena

**osiągnięcia naukowego oraz dorobku naukowego dr Agnieszki Sompolskiej-Rzechuły,
adiunkta w Katedrze Zastosowań Matematyki Wydziału Ekonomicznego
Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie
w związku z ubieganiem się o stopień doktora habilitowanego
w dziedzinie nauk ekonomicznych w dyscyplinie ekonomia**

1. Informacje ogólne

Dr Agnieszka Sompolska-Rzechuła jest pracownikiem naukowo-dydaktycznym Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego (ZUT) w Szczecinie, zatrudnionym od 2009 roku - na stanowisku adiunkta w Katedrze Zastosowań Matematyki Wydziału Ekonomicznego. Wcześniej – w latach 1989-1991 – pracowała w jednej ze szczecińskich szkół podstawowych jako nauczyciel języka niemieckiego, a następnie jako asystent (1991-2001) oraz adiunkt (2001-2009) w Katedrze Statystyki Matematycznej Akademii Rolniczej w Szczecinie.

Tytuł zawodowy magistra ekonomii w zakresie ekonomiki i organizacji obrotu towarowego i usług uzyskała na Wydziale Ekonomicznym Uniwersytetu Szczecińskiego w 1991 roku. W tym samym roku ukończyła Studium Pedagogiczne zorganizowane przez Wojewódzki Ośrodek Metodyczny w Szczecinie. Jest też absolwentką (2014) studiów podyplomowych: *Menedżer projektu badawczo-rozwojowego* na Wydziale Ekonomicznym w Szczecinie Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu.

Rozprawę doktorską zatytułowaną: *Zastosowanie teorii zbiorów rozmytych do ekonomiczno-ekologicznej klasyfikacji gmin na przykładzie województwa zachodniopomorskiego* obroniła w 2001 roku na Wydziale Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Szczecińskiego, uzyskując stopień dr nauk ekonomicznych w zakresie ekonometrii. Promotorem rozprawy był prof. dr hab. Bogdan Krawiec.

28 stycznia 2014 roku Rada Wydziału Nauk Ekonomicznych Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego wyraziła zgodę na przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego

dr Agnieszki Sompolskiej-Rzechuły, jednak swoją uchwałą z dnia 28 kwietnia 2015 roku odmówiła nadania jej stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk ekonomicznych w dyscyplinie ekonomia.

Dr Agnieszka Sompolska-Rzechuła jest autorką/współautorką 111 publikacji naukowych (po uzyskaniu stopnia naukowego doktora). Brała udział w 36 konferencjach, w tym 35 krajowych i 1 - międzynarodowej (Londyn) (po uzyskaniu stopnia naukowego doktora). Recenzowała 4 artykuły w czasopismach krajowych.

Angażowała się w działania popularyzatorskie związane z upowszechnianiem metod statystycznych w ramach współpracy międzywydziałowej ZUT oraz międzyuczelnianej (Pomorski Uniwersytet Medyczny w Szczecinie oraz Politechnika Koszalińska), co także zaowocowało międzyuczelnianymi publikacjami naukowymi. Od 1991 roku jest członkinią Polskiego Towarzystwa Statystycznego.

W Zachodniopomorskim Uniwersytecie Technologicznym dr Agnieszka Sompolska-Rzechuła prowadzi wykłady i ćwiczenia m.in. z zakresu: *Statystyki, Metod ilościowych w ubezpieczeniach, Taksonomii rozmytej, Ekonometrii, Demografii, Wykorzystania pakietów statystycznych w analizie ekonomicznej, Metod ilościowych w analizie działalności przedsiębiorstw, Statystycznej kontroli jakości, Wielowymiarowej analizy porównawczej, Oceny ryzyka gospodarczego, Masowej wyceny nieruchomości*. Jest promotorem 32 prac licencjackich i 11 magisterskich oraz recenzentem 8 prac licencjackich, 4 inżynierskich i 4 magisterskich. W latach 2010-2017 otrzymywała corocznie indywidualną nagrodę Rektora ZUT - I, II lub III stopnia. Ponadto w roku 2014 została odznaczona Medalem Komisji Edukacji Narodowej.

2. Osiągnięcie naukowe

Osiągnięciem naukowym dr Agnieszki Sompolska-Rzechuły jest monografia autorska zatytułowana: *Pomiar i ocena jakości życia w ujęciu regionalnym*, opublikowana w Wydawnictwie Uczelnianym Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie w 2018 roku (ss. 190), której recenzentkami były: prof. Iwona Markowicz (Uniwersytet Szczeciński) i prof. Teresa Słaby (SGH).

Podjęta przez Habilitantkę tematyka jest ważna, aktualna i dość popularna w literaturze przedmiotu. Problemy pomiaru poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego i jakości życia – zwłaszcza ujmowane interdyscyplinarnie - są niewątpliwie inspirujące i atrakcyjne badawczo. Ich odpowiednie potraktowanie może z pewnością dostarczyć „wartości dodanej” w wymiarze metodologicznym, poznawczym i aplikacyjnym.

Habilitantka postawiła sobie dwa cele badawcze, które zostały sformułowane jako:

- 1) *ocena jakości życia na poziomie lokalnym, poprzez identyfikację i porównanie jakości życia mieszkańców województwa zachodniopomorskiego w latach 2005 i 2015,*
- 2) *użyteczna ocena metod pomiaru kategorii „jakości życia” w kontekście zależności subiektywnych ocen jakości życia oraz obiektywnej jakości życia (warunków życia).*

Zostały one rozwinięte poprzez sformułowanie następujących celów szczegółowych:

- 1) *przedstawienie koncepcji i typologii jakości życia, co przyczyniło się do lepszej identyfikacji badań nad jakością życia,*
- 2) *zaprezentowanie sposobów pomiaru kategorii „jakość życia”, z uwzględnieniem roli skal pomiarowych w ocenie badanej kategorii oraz wskazanie roli metod wielowymiarowej analizy porównawczej w ocenie jakości życia,*
- 3) *określenie autorskiego zbioru cech charakteryzujących badane zjawisko w ujęciu obiektywnym i dokonanie oceny przestrzennego zróżnicowania jakości życia w województwie zachodniopomorskim poprzez utworzenie liniowego porządkowania powiatów ziemskich w latach 2005 i 2015 oraz klasyfikację powiatów w celu wyłonienia grup typologicznych podobnych pod względem obiektywnej jakości życia,*
- 4) *określenie współzależności w obrębie cech dotyczących jakości życia i cech o charakterze społeczno-demograficznym mieszkańców województwa zachodniopomorskiego oraz wykrycie powiązań między kategoriami tych cech,*
- 5) *wskazanie czynników wpływających na prawdopodobieństwo odczuwania szczęścia przez mieszkańców województwa zachodniopomorskiego.*

Główna hipoteza rozprawy habilitacyjnej, poddana weryfikacja w procedurze badawczej zakłada, że *ocena jakości życia w odniesieniu do kryterium ujmującego obiektywną i subiektywną jakość życia, pozwala na kompleksową ocenę analizowanej kategorii.* Następnie hipoteza główna jest rozwinięta w dwie hipotezy pomocnicze, tj.:

1. *wybrane cechy społeczno-demograficzne w latach 2005 i 2015 w różnym stopniu wpływają na odczuwanie szczęścia mieszkańców województwa,*
2. *zadowolenie z wybranych dziedzin życia w latach 2005 i 2015 w różnym stopniu wpływa na odczuwanie szczęścia mieszkańców województwa.*

Moim zdaniem hipotezy powyższe są błędnie skonstruowane. Nie warto ich weryfikować, bo są one dość oczywiste. Prawidłowo sformułowane hipoteza powinna mieć charakter kategoriyczny, wtedy możemy ją zweryfikować pozytywnie lub negatywnie. Oczywiste jest, że ujęcie jakości życia od strony obiektywnej i subiektywnej pozwala na ocenę kompleksową. Takie podejście nie jest nowatorskie, ale jeszcze nie jest na tyle

wyeksplotowane badawczo, żeby nie dostarczyć ciekawych wniosków. Hipotezę główną należało zatem ująć w sposób konfrontacyjny (aspekt obiektywny *versus* subiektywny). Inspiracją dla sformułowania hipotezy (hipotez) i całej procedury badawczej powinna być tabela 1.2, zamieszczona w monografii na s. 20. Hipotezy szczegółowe też nie są kategoriyczne (*wybrane cechy; w różnym stopniu*). Mam też poważną wątpliwość czy kategoria „szczęścia” jest równoznaczna z subiektywnie odczuwaną jakością życia.

Rozprawa habilitacyjna składa się z pięciu rozdziałów. W pierwszym, Habilitantka rozważa kwestie definicyjno-typologiczne dotyczące jakości życia. Jest to dość ciekawy rozdział. Mógłby zostać - co prawda - wzbogacony jeszcze literaturowo, zwłaszcza w przypadku nowszych pozycji zarówno zagranicznych jak i polskich dotyczących badania jakości życia. Wśród tych ostatnich zabrakło mi przykładowo:

- W. Okrasa (red.), *Jakość życia i spójność przestrzenna. Rozwój i dobrostan w kontekście lokalnym*. Wydawnictwo Naukowe UKSW. Warszawa 2017, ss. 337,
- W. Kałamucka, *Jakość życia i zabezpieczenie egzystencji z perspektywy geograficznej*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2017, ss. 341,
- M. Smętkowski, A. Płoszaj, J. Rok, D. Celińska-Janowicz, M. Herbst, *Deprywacja społeczno-ekonomiczna w skali mikro w Polsce: badania pilotażowe w powiecie sandomierskim*. Raporty i analizy EUROREG 9/2017, ss. 76. <http://www.euroreg.uw.edu.pl/pl/publikacje,deprywacja-sandomierz>
- M. Smętkowski, A. Płoszaj, J. Rok, *Lokalna koncentracja deprywacji w Polsce*. Raporty i analizy EUROREG 8/2016, ss. 45 <http://www.euroreg.uw.edu.pl/pl/publikacje,lokalna-koncentracja-deprywacji-w-polsce>,
- M. Smętkowski, G. Gorzelak, A. Płoszaj, J. Rok, *Powiaty zagrożone deprywacją: stan, trendy i prognoza*. Raporty i analizy EUROREG 7/2015, ss. 67. <http://www.euroreg.uw.edu.pl/pl/publikacje,pid2015>,

które także mogły dostarczyć ciekawych impulsów badawczych, również w części empirycznej rozprawy habilitacyjnej.

Inspiracje przynajmniej niektórych z tych pozycji odbiłyby się również pozytywnie na jakości rozdziału drugiego i wzbogaciłyby rozważania dotyczącego problemów pomiaru jakości życia. Ogólnie rozdział II oceniam pozytywnie, chociaż w przypadku pracy na stopień doktora habilitowanego posiłkowanie się *Słownikiem Języka Polskiego*, w celu definiowania kategorii badawczych nie wygląda dość poważnie.

Rozdział III jest napisany bardzo dobrze, z pasją. Widać, że Habilitantka jest zafascynowana stosowaniem metod ilościowych, w tym zwłaszcza metod statystycznej wielowymiarowej analizy porównawczej. Rozdział ten ma charakter metodyczny. Można jednak zauważyć, że pomimo, że w tytule rozdziału pojawia się sformułowanie „w ocenie jakości życia”, bez większym zmian mógłby być częścią monografii na zupełnie inny temat.

Rozdziały IV i V stanowią część empiryczną rozprawy i budzą moje największe wątpliwości, co do celowości powstania monografii, realizacji celów i hipotez badawczych oraz wartości jako osiągnięcia naukowego, będącego podstawą ubiegania się o stopień doktora habilitowanego. Moje zarzuty można sprowadzić do następujących kwestii:

- brak jest uzasadnienia dla wyboru województwa zachodniopomorskiego jako obszaru badań, czy województwo to jest typowe czy unikalne z punktu widzenia realizacji celów badawczych,
- Habilitantka nie pozyskała żadnych danych pierwotnych, które stanowiłyby niezaprzeczalną wartość rozprawy, a wykorzystała jedynie ogólnodostępne dane GUS (aspekt obiektywny jakości życia) i Diagnozy Społecznej, wykonanej przez zespół kierowany przez prof. Janusza Czapińskiego (subiektywny aspekt jakości życia),
- nie ma zupełnie sensu – z punktu widzenia celów badawczych i hipotezy głównej, ale także metodologii badań społecznych – zestawianie obiektywnej jakości życia w przekroju zróżnicowanych powiatów z subiektywną oceną jakości życia w przekroju całego województwa. Osiągnięte w ten sposób wnioski są niespójne. Habilitantka powinna się pokusi o własne badania subiektywnej jakości życia, w przekroju takich samych jednostek przestrzennych jak w przypadku obiektywne jakości życia.
- błędne jest też wyeliminowanie z badań miast na prawach powiatów w rozdziale IV, gdyż na ich obszarze znajdują się obiekty infrastruktury technicznej (dworce kolejowe, autobusowe, lotniska) i społecznej (szpitale specjalistyczne, szkoły wyższe, instytucje kultury), które obsługują także mieszkańców powiatów, a ponadto w miastach tych skoncentrowane są atrakcyjne miejsca pracy, w ramach których zatrudnianie znajdują nie tylko ich mieszkańcy. W ten dość oczywisty sposób miasta na prawach powiatu wpływają na jakości życia nie tylko własnych mieszkańców, ale także tych zamieszkujących powiaty. We współczesnych badaniach przestrzennych odchodzi się od analizy miejsc (którą zastosowała Habilitantka) na rzecz analizy przepływów. Uwzględnienie miast na prawach powiatów byłoby przejawem takiego nowego podejścia.

Ponadto wniosek o potwierdzeniu przydatności stosowaniu metod wielowymiarowej analizy porównawczej do badań jakości życia jest dość oczywisty. Metody te są bowiem – z założenia – przydatne w badaniu wielu zjawisko społeczno-ekonomicznych.

W związku z powyższymi zastrzeżeniami uważam, że monografia zatytułowana *Pomiar i ocena jakości życia w ujęciu regionalnym* nie spełnia wymogów osiągnięcia naukowego w procedurze ubiegania się o stopień doktora habilitowanego, gdyż nie wnosi istotnego wkładu w rozwój nauk społecznych.

3. Pozostały dorobek naukowy

Pozostały dorobek publikacyjny dr Agnieszki Sompolskiej-Rzechuły po uzyskaniu stopnia doktora (ale bez monografii ocenionej jako osiągnięcie naukowe) jest obszerny i obejmuje 110 publikacji naukowych, w tym 20 w języku angielskim. Większość publikacji ma charakter współautorski (68), a udział Habilitantki w ich powstaniu waha się od 20 do 70%. Na dorobek ten składa się:

- 11 artykułów naukowych w czasopismach znajdujących się w bazie Journal Citation Reports,
- 5 artykułów naukowych w czasopismach indeksowanych w bazie Web of Science,
- 78 artykułów naukowych w czasopismach z listy B MNiSzW ,
- 12 artykułów i rozdziałów w pracach zbiorowych,
- 1 redakcja naukowa,
- 3 rozdziały w podręczniku.

Statystyczny obraz tego dorobku wygląda bardzo dobrze. Sumaryczny *Impact Factor* według listy JCR wynosi 27,092, liczba cytowań publikacji według WoS -35, a według bazy Harzing's Publish or Perish – 184, indeks Hirscha – 3 (WoS) i 8 (Publish or Perish). Analiza zakresu przedmiotowego publikacji skłania do wniosku, że jest on nad wyraz szeroki, gdyż obejmuje m.in. następujące zagadnienia badawcze:

- ochronę środowiska,
- aspekty ekonomiczne funkcjonowania gospodarstw rolnych,
- badania raka błony śluzowej macicy,
- kondycja finansowa spółek giełdowych, towarzystw ubezpieczeniowych i banków spółdzielczych,
- poziom i jakość życia ludności,
- rynek pracy,

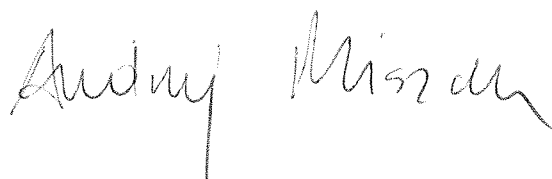
- jakość i efektywność funkcjonowania uczelni,
- rynek nieruchomości,
- turystykę.

Tak szeroki – moim zdaniem zbyt szeroki - zakres przedmiotowy badań powoduje, że stają się one powierzchowne. Jednak celem Habilitantki – takie odnoszę wrażenie - nie jest dogłębne poznanie określonego zagadnienia badawczego, a zastosowanie i zweryfikowanie przydatności wybranych metod statystycznych i modelowania ekonometrycznego.

Dr Agnieszka Sompolska-Rzechuła ma niezbyt duże doświadczenie w realizacji projektów badawczych. Była wykonawcą i kierownikiem 3 projektów finansowanych ze środków Akademii Rolniczej w Szczecinie. Bezskutecznie 2-krotnie ubiegała się o grant MNiSzW (2007) i NCN (2012). Po obronie doktoratu uczestniczyła w 36 konferencjach naukowych (w tym 35 krajowych) i wygłosiła 27 referatów (w tym 1 na konferencji w Londynie).

4. Konkluzja

Uwzględniając zalety i wady osiągnięcia naukowego oraz oceniając całokształt dorobku naukowego dr Agnieszki Sompolskiej-Rzechuły stwierdzam, że nie zostały spełnione wymogi zawarte w art. 16 Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. 2003, nr 65, poz. 595 z późniejszymi zmianami), gdyż osiągnięcie naukowe – w mojej opinii nie stanowi istotnego wkładu w rozwój dyscypliny naukowej. Pozostały dorobek jest duży liczebnie, dostatecznie umiędzynarodowiony, ale wykazuje bardzo duże rozproszenie tematyczne. Na mojej ostatecznej ocenie negatywnej zawarzyła przede wszystkim słabość osiągnięcia naukowego. Nie wykluczam jednak sytuacji, iż po zapoznaniu się z pozostałymi recenzjami oraz – szczególnie – po dyskusji w trakcie posiedzenia Komisji Habilitacyjnej, moje głosowanie nad wnioskiem do Rady Wydziału może nie być tożsame z przedstawioną powyżej oceną.

Lublin, dn. 22.05.2019